

ХЭНТИЙ АЙМАГ ДАХЬ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР ХУРААНГУЙ ТАЙЛАН

Аудит хийсэн үндэслэл, бүрэн эрх:

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1, 11 дүгээр зүйлийн 11.1, 11.5 дахь заалт, Монгол Улсын Ерөнхий Аудиторын 2024 оны А/108 дугаар тушаалыг тус тус үндэслэн Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд гүйцэтгэлийн аудитыг хийж гүйцэтгэв.

Аудитын сэдэв: “Хоршоо хөгжүүлэх сангийн үйл ажиллагаа, түүний үр дүн, үр нөлөө, зээлийн эргэн төлөлт” гүйцэтгэлийн аудит

ХЭА-2025/53-ШТА-ГА

АУДИТЫН ГОЛ ДҮГНЭЛТ:

ХОРШООГ ХӨГЖҮҮЛЭХ САНГААС ЗЭЭЛ АВСАН ХОРШООД ТОГТВОРТОЙ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА ЯВУУЛАХГҮЙ БАЙГААГААС АЖЛЫН БАЙР БИЙ БОЛГОХ, ИРГЭДИЙН ОРЛОГЫГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ, АМЬЖИРГААГ САЙЖРУУЛАХ ЗОРИЛТ ХАНГАГДАХГҮЙ БАЙНА.

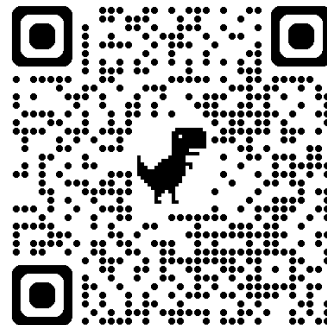
e-mail: khentii@audit.gov.mn

Хэнтий аймаг дахь Төрийн аудитын газар facebook хуудас
Open.Audit.mn сайт
Audit.mn сайт

Хэнтий аймаг, Хэрлэн сум, Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын байр, Хэнтий аймаг дахь Төрийн аудитын газар

Аудитын харилцан хамаарал:

Аудитыг хийснээр сангийн хөрөнгийг журамд заасны дагуу зарцуулснаар ажлын байр бий болж, иргэдийн орлого нэмэгдэн, амьжиргаа сайжрах зорилт үр дүнд хүрнэ,

Тус сангийн хугацаа хэтэрсэн зээлийг эргэн төлүүлснээр зээлийн хөрөнгийн ашиглалт сайжирна,

Аудитын зорилго, зорилтууд, хамарсан хүрээ:

“Хоршоо хөгжүүлэх сангийн үйл ажиллагаа, түүний үр дүн, үр нөлөө, зээлийн эргэн төлөлт”-д аудит хийж, аудитын дүн, дүгнэлт, зөвлөмжийг аймгийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал, аймгийн Засаг дарга болон холбогдох албан тушаалтанд танилцуулахад аудитын зорилго чиглэгдсэн ба дараах дэд асуудлуудын хүрээнд гүйцэтгэлээ. Үүнд:

- *Хоршоо хөгжүүлэх сангийн үйл ажиллагааг журмын хүрээнд зохион байгуулсан эсэх,*
- *Хоршоо хөгжүүлэх сангийн санхүүжүүлсэн төслийн хэрэгжилт үр дүнтэй байгаа эсэх,*
- *Хоршоо хөгжүүлэх санд зээлийн эргэн төлөлт бүрэн төвлөрч байгаа эсэх*

Тайланг хүргүүлсэн этгээд:

Үндэсний аудитын газар, Хэнтий аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Засаг дарга, аймгийн ХХААГ

Аудитын гол үр дүн:

БҮЛЭГ 1. ХОРШООГ ХӨГЖҮҮЛЭХ САНГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА ХОЛБОГДОХ ЖУРАМ, ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХҮРЭЭНД ЗОХИОН БАЙГУУЛАГДААГҮЙ, ХЭРЭГЖИЛТЭД ТАВИХ ХЯНАЛТ ДУТМАГ БАЙГААГААС ҮР НӨЛӨӨГҮЙ БАЙНА.

1.1 Орон нутгийн хөгжлийн бодлогын баримт бичигт хоршоог хөгжүүлэх талаар тодорхой тусгаагүй байна.

Аймгийн дунд хугацааны бодлогын баримт бичиг таван жилийн үндсэн чиглэл, Засаг даргын мөрийн хөтөлбөрт ХХСан болон хоршоог хөгжүүлэх талаар зорилт дэвшүүлээгүй байна.

Суманд Хоршоог хөгжүүлэх сангийн зээлийн бодлогыг орон нутгийн хөгжлийн бодлоготой уялдуулан хэрэгжүүлэхээр 12 сумын Засаг даргын мөрийн хөтөлбөрт 27 арга хэмжээг тусгасан байна.

Галшар, Баянхутаг, Дархан, Дэлгэрхаан, Жаргалтхаан, Батширээт, Биндэр, Баян-Адарга, Бор-Өндөр, Мөрөн сум Засаг даргын 2020-2024 оны мөрийн хөтөлбөрт хоршоог хөгжүүлэх талаар зорилт тусгаагүй байна.

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын 2021 оны 12 дугаар сарын 13-ны өдрийн А/361 дүгээр тушаалаар батлагдсан “Хоршоог хөгжүүлэх сангаас хөнгөлөлттэй зээл олгох, сонгон шалгаруулах, эргэн төлүүлэх, хяналт тавих журам”-ын 3 дугаар зүйлийн 3.3.4-т заасны дагуу 14 сумын ИТХ-ын хуралдаанаар хоршоог хөгжүүлэх салбар чиглэлийг баталсан байна.

Гэвч эдгээр сумдын хоршоог хөгжүүлэх салбар чиглэлд сангаас зээл олгох салбар чиглэлүүдийг оновчтой тодорхойлоогүй, олон чиглэлээр баталсан нь бүсчилсэн хөгжлийн бодлоготой уялдаагүй, орон нутгийн онцлог салбарыг хөгжүүлэх зорилтыг хангахгүй байна.

1.2 Сумдад тухайн асуудлыг хариуцсан хүний нөөц дутагдалтай, удирдлага зохион байгуулалт хангалтгүйгээс ХХС-ийн үйл ажиллагааг журмын дагуу зохион байгуулах боломжгүй байна.

Аймгийн хэмжээнд ХХСангийн 2022 оны санхүүгийн тайланд сумдын ЖДБДС, СХС-аас олгосон 5,433.5 сая төгрөгийн зээл, 2,400.6 сая төгрөгийн мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдлийг нэгтгэн тайлагнасан байна.

Сумд жил бүр орлогын төлөвлөгөөнд зээлийн үлдэгдлийн 11-45%-ийг төвлөрүүлэхээр төлөвлөсөн нь төлөвлөлт үндэслэлгүй, хэрэгжилт хангалтгүй байна.

Мөн “Хоршоог хөгжүүлэх сангаас хөнгөлөлттэй зээл олгох, сонгон шалгаруулах, эргэн төлүүлэх, хяналт тавих журам”-д 2023 оны А/521 дүгээр тушаалаар “хоршоонд” олгохоор өөрчлөлт орсонтой холбоотойгоор 2024 оноос зээл олголт буурсан байна.

ХХС-ийн төрийн сан банкны харилцах дансанд жил бүр 2.0 тэрбум төгрөгийн мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэлтэй байгаа нь сангаар дамжуулан иргэдийн хоршиж хөдөлмөрлөх идэвх санаачлалыг дэмжин ажлын байр нэмэгдүүлэх журмын зорилттой нийцэхгүй байна.

Хоршоо эрхлэгчдэд хоршоо болон хоршоог хөгжүүлэх сангийн үйл ажиллагааны талаарх чадавхжуулах сургалтыг аймаг, сумын ЗДТГ, ХХААГ-аас 2022-2024 онд 7 удаа, бусад ТББ-аас 8 удаа зохион байгуулсан байна.

Аймгийн Засаг дарга, Хүнс, хөдөө аж ахуйн газар сангийн үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт, аудит хийлгэж, дүнг аймгийн ИТХ болон дээд шатны байгууллагад хүргүүлэх талаар журмын 7.4.3¹, 7.8², 7.9³ заалтуудыг хэрэгжүүлж ажиллаагүй байна.

ХХС-аас 2022 онд 28 иргэн аж ахуйн нэгжид 763.0 сая төгрөг, 2023 онд 66 иргэн, аж ахуйн нэгжид 1,507.0 сая төгрөг, 2024 онд 13 хоршоонд 644.7 сая төгрөг нийт 107 төсөлд 2,914.7 сая төгрөгийн зээл олгожээ.

¹ 7.4.3. аймгийн жижиг, дунд үйлдвэрийн асуудал хариуцсан байгууллагын хамт жилд нэгээс доошгүй удаа сангийн үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийж, дүнг аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал болон жижиг, дунд үйлдвэрийн бодлогын хэрэгжилт хариуцсан хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад тухай бүр хүргүүлэх.

² 7.8. Аймгийн жижиг, дунд үйлдвэрийн бодлогын хэрэгжилт хариуцсан байгууллага сангийн үйл ажиллагаа, орлого, зарлагын гүйцэтгэлд жил бүр хөндлөнгийн аудит хийлгэж, аудитын дүгнэлтийг тухайн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцүүлнэ.

³ 7.9. Аймгийн жижиг, дунд үйлдвэрийн бодлогын хэрэгжилт хариуцсан байгууллага энэ журмын 7.8-д заасан аудитын дүгнэлтийг аймгийн хэмжээнд нэгтгэн жижиг, дунд үйлдвэрийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад тухайн жилийн 5 дугаар сарын 15-ны өдрийн дотор хүргүүлнэ.

ХХСангийн төсөл сонгон шалгаруулах хороо болон хяналтын зөвлөлийн нарийн бичгийн даргаар ажиллаж байгаа сумын хоршоо жижиг, дунд үйлдвэрийн асуудал хариуцсан мэргэжилтний судалгаа:

	Үндсэн орон тоо	Хавсран ажилладаг	Мэргэжил		Ажилласан жил		
			санхүү	бусад	0-5	5-10	10-аас дээш
Хэнтий	9	13	3	18	17	3	2

Сумын ЗДТГ-т хоршоог хөгжүүлэх сангийн ажилтны орон тоо батлагдаагүй, бусад салбарын мэргэжилтэн хавсран ажилладаг, мэргэжлийн хувьд ихэвчлэн хүнс хөдөө аж ахуйн чиглэлийн албан хаагч хариуцан ажилладаг нь ХХС-ийн үйл ажиллагааг үр дүнтэй зохион байгуулж хэрэгжүүлэх боломжгүй болгож байна.

1.3 Хяналтын зөвлөл нь хоршоог хөгжүүлэх сангийн үйл ажиллагаанд тавих хяналтыг хангалтгүй хэрэгжүүлсэн байна.

Хяналтын зөвлөл байгуулагдсан 12 сумдаас Батноров, Мөрөн, Цэнхэрмандал, Дархан, Бор-Өндөр, Жаргалтхаан, Норовлин сумдын хяналтын зөвлөл 2022-2024 онд 10 удаа хяналт хийсэн боловч журмын 7.4-т заасан улирал тутамд хяналт шалгалт хийж, дүнг иргэдэд мэдээлж, ИТХ-д хүргүүлэх чиг үүргээ хангалтгүй хэрэгжүүлсэн байна.

Сумдын ХХС-ийн орлого, зарлагыг санхүүгийн тайланд тусган жил бүр хөндлөнгийн аудитаар баталгаажуулан ажилласан байна.

Зээлдэгчдэд зээлийн журмын талаар тодорхой ойлголт өгч сургалт, мэдээллийг зохион байгуулаагүй, хяналт шалгалт хийж, үр дүнг тайлагнаагүйгээс ХХС-аас зээл авсан 14 сумын 107 иргэн, хоршоо, аж ахуйн нэгжүүд нь төслийн үйл ажиллагаа, үр дүнгийн талаар олон нийтэд тайлагнах үүргээ биелүүлээгүй байна.

БҮЛЭГ 2. ХОРШООГ ХӨГЖҮҮЛЭХ САНГААС ЗЭЭЛ ОЛГОСОН ТӨСЛИЙН ҮР ДҮНД АЖЛЫН БАЙР НЭМЭГДЭХГҮЙ БАЙНА.

2.1. Төсөл хэрэгжүүлэгч хоршоодын 49.1 хувь нь орон нутагт тогтвортой үйл ажиллагаа явуулахгүй байгаагаас ажлын байр нэмэгдэхгүй байна.

Хоршоог хөгжүүлэх сангаас 2022-2024 онд 4 компани, 44 иргэн, 59 хоршооны нийт 107 төсөлд 2,914.7 сая төгрөгийн зээл олгосноос 67.5 хувийг хоршоодод олгожээ.

Нийт төслийн 61.5 хувь буюу 66 төсөл нь шинээр үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэх, 38.5 хувь буюу 41 төсөл нь үйл ажиллагаагаа өргөтгөх, үргэлжлүүлэх зорилгоор зээл авсан байна.

Дүрслэл 1: ХХСангийн зээлдэгч болон санхүүжилтийн судалгаа

Хоршоог хөгжүүлэх сангаас зээл олгосон 2,118.7 сая төгрөгийн 78 төслийн үйл ажиллагаа тогтвортой байгаа бол 796.0 сая төгрөгийн 29 төсөл нь хэрэгжиж дуусаагүй, үйл ажиллагаа явуулсан эсэх нь тодорхойгүй сангийн санхүүжилтийн үр дүнг бууруулж байна.

Сангаас санхүүжүүлсэн 107 төслийг хэрэгжүүлэгчдийн 55.3 хувь

буюу 59 нь хоршоо бөгөөд эдгээрээс 30 нь тогтвортой үйл ажиллагаа явуулж байна.

Хоршоог хөгжүүлэх сангаас зээл олгосон 78 төсөл тогтвортой хэрэгжиж шинээр 138, хадгалагдсан 148 ажлын нийт 286 ажлын байр бий болгосноос 51 иргэн НДШ төлж байна.

2.2 Хоршоог хөгжүүлэх сангийн хөрөнгийг зориулалтын дагуу зарцуулсан боловч эх үүсвэрийг бүрэн ашиглахгүй байна.

Хоршоог хөгжүүлэх сангийн эх үүсвэрээс 2022 онд 778.7 сая төгрөг, 2023 онд 1,518.6 сая төгрөг, 2024 онд 660.4 сая төгрөгийг зарцуулж, 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар 2,491.3 сая төгрөг зарцуулагдаагүй үлдсэн байна.

Дүрслэл 2: ХХСангийн зарцуулалт болон мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдлийн судалгаа

Орон нутагт байгуулагдсан хоршоод журмын шалгуурыг хангахгүй, хоршоодоос ирүүлсэн төсөл нь журмын шаардлагад нийцэхгүй, сумын Засаг даргаас зээлийн үлдэгдлийг бүрэн төвлөрүүлсний дараа зээл олгохоор чиглэл баримталсны улмаас мөнгөн хөрөнгийн зарцуулагдаагүй үлдэгдэл хуримтлагдсан байна.

Хоршоог хөгжүүлэх сангаас 2022-2024 онд нийт 2,914.7 сая төгрөгийн санхүүжилтийг 107 хоршоо, иргэн, аж ахуйн нэгжид олгосноос 1,592.2 сая төгрөгийн 62 төслийг төсөл сонгон шалгаруулах хороогоор хэлэлцэн, 1,195.0 сая төгрөгийн 42 төслийг хэлэлцүүлэлгүй, 130.0 сая төгрөгийн 3 төслийг Засаг даргын шийдвэргүйгээр тус тус олгосон байна.

Сумын ХХС-ийн санхүүгийн тайланд тусгагдсан авлагын үлдэгдэлд тусгагдсан ЖДБДБС болон бусад сангийн эх үүсвэр нь ХХААХҮСайдын 2021 оны №А/361 тоот тушаалаар баталсан “Хоршоог хөгжүүлэх сангаас хөнгөлөлттэй зээл олгох, сонгон шалгаруулах, эргэн төлүүлэх, хяналт тавих журам”-ын 2.1⁴-д заасан сангийн эх

⁴ 2.1. Сангийн хөрөнгийг дараах эх үүсвэрээс бүрдүүлнэ:
2.1.1. Улсын болон орон нутгийн төсвөөс олгох хөрөнгө;

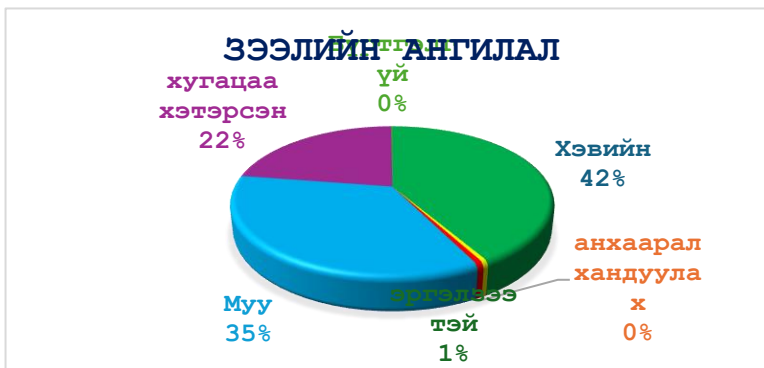
үүсвэрт нийцэхгүйгээс ХХААХҮЯ-ны хяналтын программд бүртгэгдээгүй нь ХХААХҮЯ-ны хяналтын программын авлагын дүн зөрөх шалтгаан болсон байна.

БҮЛЭГ 3. САНГИЙН ХУГАЦАА ХЭТЭРСЭН ЗЭЭЛИЙН ҮЛДЭГДЭЛ НЬ ХӨРӨНГИЙН ЗАРЦУУЛАЛТ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ ЗОХИСТОЙ ХАРЬЦААНЫ ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ ХАНГАХГҮЙ БАЙНА.

3.1. Сангийн нийт зээлийн үлдэгдлийн 58.0% буюу 3,224.5 сая төгрөг нь хугацаа хэтэрсэн зээл байна.

ХХС-ийн 2024 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайланд тусгагдсан 994 зээлдэгчийн 5,516.0 сая төгрөгийн зээлийн үлдэгдлийн 42.0% буюу 2,291.5 сая төгрөг нь хэвийн төлөлттэй, 58.0% буюу 3,224.5 сая төгрөгийн зээл нь гэрээний хугацаанд төлөгдөөгүй байна.

Дүрслэл 3: 2022-2024 онд ХХСангаас олгосон зээлийн үлдэгдлийн ангилал

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын 2021 оны "Хоршоог хөгжүүлэх сангаас хөнгөлөлттэй зээл олгох, сонгон шалгаруулах, эргэн төлүүлэх, хяналт тавих журам" батлагдсанаас хойш олгосон зээлээс 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар 104 зээл 2,585.2 сая төгрөгийн үлдэгдэлтэй байна.

ХХААХҮЯ-ны хяналтын программд бүртгэгдсэн 2022 онд 3,900.3 сая төгрөг, 2023 онд 4,634.5 сая төгрөг, 2024 онд 4,312.8 сая төгрөгийн зээлийн үлдэгдэл нь Монгол банкны зээлийн мэдээллийн санд бүртгэгдсэн байна.

ХХС-ийн 2024 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайланд тусгагдсан 994 зээлдэгчийн 5,516.0 сая төгрөгийн зээлийн үлдэгдэл нь Монгол банкны зээлийн мэдээллийн санд бүртгэгдсэн мэдээллээс 642 зээлдэгчийн 1,203.2 сая төгрөгөөр зөрүүтэй байна. Энэ нь хоршоог хөгжүүлэх сан байгуулагдсанаас өмнөх СХС-аас олгосон 10.2 сая төгрөгийн 1 зээл, ЖДБДС-аас олгосон 1,193.0 сая төгрөгийн 641 зээлийн үлдэгдэлтэй холбоотой байна.

- Хоршоог хөгжүүлэх сан нь Төсвийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.2, 18.4 дэх хэсэгт заасны дагуу 60 дугаар зүйлд Орон нутгийн хөгжлийн сантай байхаар зохицуулсан байх тул орон нутгийн тусгай сан гэж үзэх боломжгүй байна.
- Мөн Засгийн газрын Тусгай сангийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэгт заасан тусгай сангийн төрөлд хамаарахгүй байна.
- Иймд Хоршоог хөгжүүлэх сангаас зээл олгож байгаа нь Төсвийн тухай хуулийн 24¹ дүгээр зүйлийн 24¹.1-ийн 2 дахь хэсэгт заасантай зөрчилдөж байна.

2.1.2. гадаад улс, олон улсын байгууллага, түүнчлэн гадаад, дотоодын аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэнээс өгсөн буцалтгүй тусламж, хандив;

2.1.3. сум хөгжүүлэх сангаас иргэн, аж ахуйн нэгжид олгосон зээлийн эргэн төлөлтийн төлбөр;

2.1.4. сангаас аж ахуйн нэгжид олгосон зээлийн эргэн төлөлтийн төлбөр;

2.1.5. хугацаандаа төлөгдөөгүй зээлийн дүнд ногдуулсан алданги;

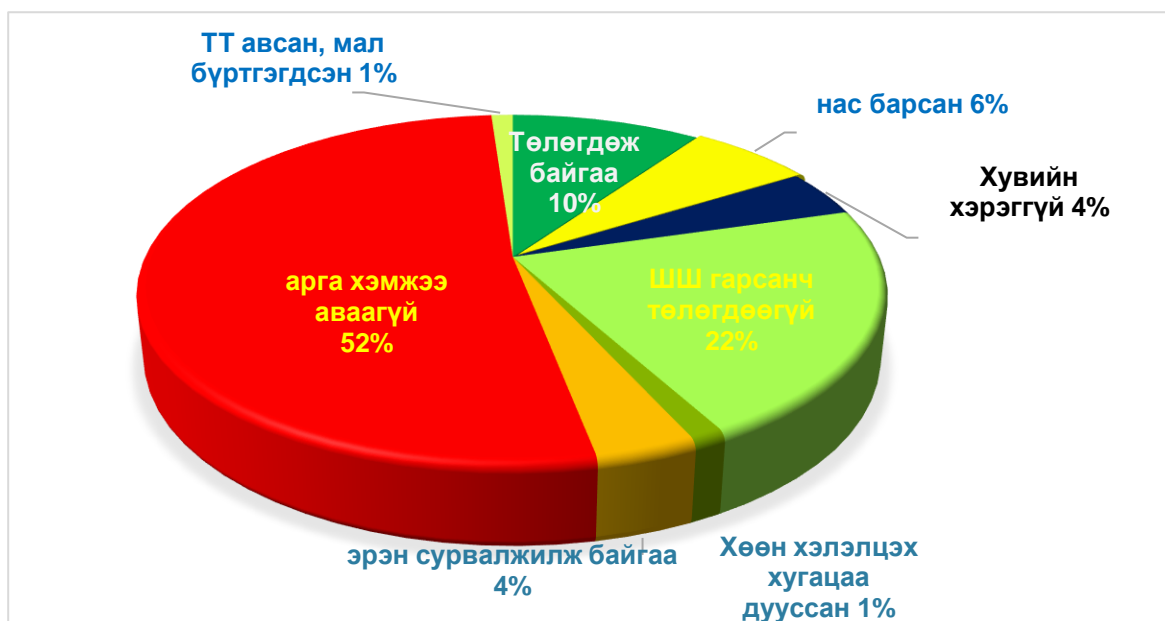
2.1.6. бусад;

3.2 Сангийн хугацаа хэтэрсэн зээлийг төлүүлэх талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ хангалтгүй байна.

Сумдын ХХС-ийн хугацаа хэтэрсэн зээлийг эргэн төлүүлэх арга хэмжээний хүрээнд сумын хоршоо хариуцсан мэргэжилтэн 1,550.1 сая төгрөгийн 334 зээлдэгчид 468 удаа мэдэгдэлийг хүргүүлж, 1,290.7 сая төгрөгийн 250 зээлдэгчдийн зээлийг эргэн төлүүлэх талаар шүүхийн байгууллагад шилжүүлэн шийдвэрлүүлсэн байна.

ХХС-ийн 2024 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайланд тусгагдсан 994 зээлдэгчийн 5,516.0 сая төгрөгийн зээлийн үлдэгдлээс 3,217.8 сая төгрөгийн 897 зээлийн гэрээний хугацаа дууссанаас 313.8 сая төгрөгийн 93 зээлдэгчийн зээл төлөгдсөн бол 2,903.4 сая төгрөгийн 804 зээлдэгчийн зээл төлөгдөөгүй байна.

Дүрслэл 4: Нийт зээлийн үлдэгдлийн ангилал

АУДИТЫН ДҮГНЭЛТ:

- Аймгийн дунд хугацааны бодлогын баримт бичигт хоршоог хөгжүүлэх талаар зорилт дэвшүүлээгүй, орон нутгийн жижиг дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх тэргүүлэх чиглэлийг тогтоогоогүй байна.
- Аймгийн Засаг дарга, ХХААГ нь хоршоог хөгжүүлэх сангийн үйл ажиллагааг нэгдсэн удирдлага, зохион байгуулалтаар хангаж ажиллаагүй байна.
- Сумын ИТХ нь төсөл сонгон шалгаруулах хороо, хяналтын зөвлөл байгуулах чиг үүргээ хэрэгжүүлээгүйгээс 6 суманд хороо, зөвлөл байгуулагдаагүй байна.
- Сумын ЗДТГ-т хоршоог хөгжүүлэх сангийн ажилтны орон тоо батлагдаагүй, мэргэжлийн хувьд санхүү, эдийн засгийн бус, бусад салбарын мэргэжилтэн хавсран гүйцэтгэдэг нь сангийн үйл ажиллагааг үр дүнтэй зохион байгуулж хэрэгжүүлэх боломжгүй болгож байна.
- Хоршоог хөгжүүлэх сангаас зээл олгосон төслийн 27% буюу 796.0 сая төгрөгийн 29 төслийн хэрэгжилт хангалтгүй байгаа нь сангийн хөрөнгийн үр дүнг бууруулж байна.
- Дархан, Баян-Овоо, Биндэр сумын Засаг дарга нар нь төсөл сонгон шалгаруулах хорооны шийдвэргүйгээр 17 төсөлд 259.0 сая төгрөгийн зээл олгосон байна.

- *Хоршоог хөгжүүлэх сангийн 2024 оны санхүүгийн тайланд бүртгээгдсэн зээлийн 58% буюу 3,224.5 сая төгрөгийн хугацаа хэтэрсэн чанаргүй зээл байна.*
- *Хоршоог хөгжүүлэх сангийн 2024 оны санхүүгийн тайланд 5,516.0 сая төгрөгийн зээлийн үлдэгдэл, 2,491.3 сая төгрөгийн мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдлийг баталгаажуулсан байна.*

АУДИТЫН ЗӨВЛӨМЖ:

Аймгийн Засаг дарга Д.Аюурбунь-д

- *Аймгийн хоршоо хөгжүүлэх тэргүүлэх чиглэлийг дунд хугацааны бодлоготой уялдуулан тогтоож, хэрэгжилтийг зохион байгуулж, биелэлтэд хяналт тавьж ажиллах,*
- *Сумдын хоршоог хариуцсан хүний нөөцийг бүрдүүлж, чадавхжуулах, мэргэжил арга зүйгээр хангах ажлыг зохион байгуулах,*
- *Хоршоог хөгжүүлэх сангийн зээлийн үлдэгдлийг төвлөрүүлэх ажлыг зохион байгуулах*

Аймгийн ХХААГ-ын даргын үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч Г.Гантөмөр-т

- *Төрөөс хоршоо, жижиг дунд үйлдвэр, үйлчилгээг хөгжүүлэх талаар баримталж буй бодлоготой уялдуулан, аймгаас тогтоосон тэргүүлэх чиглэлийн хүрээнд хоршоог хөгжүүлэх сангийн үйл ажиллагааг нэгдсэн удирдлага зохион байгуулалтаар хангах ажиллах, үйл ажиллагааг олон нийтэд сурталчилах,*
- *Хоршоодод мэргэжил арга зүйн дэмжлэг үзүүлж ажиллах,*
- *Сумын Хоршоо хөгжүүлэх сангийн хяналтын зөвлөлтэй хамтран сангийн үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийж, дүнг аймгийн ИТХ-д хүргүүлэх,*

ҮАГ-ААР ДАМЖУУЛАН УЛАМЖИЛЖ САНГИЙН ЯАМАНД ТАВИХ САНАЛ:

1. *Төсвийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.2, 18.4 дэх хэсэгт заасны дагуу 60 дугаар зүйлд Орон нутгийн хөгжлийн сантай байхаар хуульчилсан тул хоршоог хөгжүүлэх санг орон нутгийн тусгай сан гэж үзэх боломжгүй байна. Мөн Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэгт заасан тусгай сангийн төрөлд хамаарахгүй байна. Хоршоог хөгжүүлэх сангаас зээл олгож байгаа нь Төсвийн тухай хуулийн 24¹ дүгээр зүйлийн 24¹.1-ийн 2 дахь хэсэгт заасантай зөрчилдөж байна.*
2. *ХХС-аас санхүүжүүлсэн төслийн үр дүн хангалтгүй, сангийн үйл ажиллагааг хариуцах орон тооны санхүү, эдийн засгийн мэргэжлийн ажилтан дутагдалтай, журмын хэрэгжилт хангалтгүй, чанаргүй зээлийн эзлэх хувь өндөр байна.*

Иймд уг санг төрийн байгууллагын эрхлэх асуудлаас гарган холбогдох банк, санхүүгийн байгууллагад шилжүүлэх асуудлыг судлан шийдвэрлүүлэх саналтай байна.

---o0o---